

1882

KONYA TİCARET ODASI
KONYA CHAMBER OF COMMERCE

MÜLTECİ KRİZİ ve TÜRKİYE - AB GERİ KABUL ANLAŞMASI

BURÇİN KABAKCI

Araştırma Raporu

Ekonomik Araştırmalar ve Proje Müdürlüğü

KONYA
Nisan, 2016
www.kto.org.tr

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ.....	1
2. SURİYE SAVAŞI ve MÜLTECİLER	1
3. TÜRKİYE'DE GEÇİCİ KORUMA YÖNETMELİĞİ	2
4. AVRUPA BİRLİĞİNİN MÜLTECİLER KONUSUNDAKİ TUTUMU	3
5. TÜRKİYE – AB GERİ KABUL ANLAŞMASI	4
6. SONUÇ.....	5
7. KAYNAKÇA.....	6

1. GİRİŞ

Mülteci veya sığınmacı; dini, milliyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi görüşleri nedeniyle zulüm gören veya göreceği korkusu ve endişesi ile ülkesinden ayrılmak zorunda bırakılan ve korku nedeniyle geri dönemeyen, iltica ettiği ülke tarafından endişeleri haklı bulunan kişidir. Mülteci veya sığınmacının ülkesi dışında başka ülkeye yasal yâda yasa dışı yollarla gitmesi fiili iltica olarak isimlendirilmektedir. Yasa dışı göçmen için gittiği ülkede kendisi için koruma tedbiri alınmazken; mülteci ve sığınmacılar için gittikleri ülkede kendileri için koruma tedbirleri alınmaktadır. Aynı zamanda yasa dışı göçmen hakkında idari açıdan sadece geri gönderilme işlemi yapılırken; mülteciler ve sığınmacılar için ise geri gönderilme, toplumsal uyumun sağlanması ya da üçüncü ülkeye yerleştirme gibi idari işlemlerden biri uygulanmaktadır.

2. SURİYE SAVAŞI ve MÜLTECİLER

15 Mart 2011'de Suriye'de başlayan çatışmalar Nisan 2011 tarihinde ülke çapına yayılmış ve Suriye iç savaşı başlamıştır. Suriye Baas Partisi'ne sadık askerler ve bunları destekleyen milisler ile bu partiyi iktidardan indirmek isteyen Suriye muhalefeti arasında başlayan, sonrasında IŞİD, El Nusra ve bazı Kürt, Türkmen, Dürzi ve Süryani grupların da katılımıyla günümüze kadar devam etmektedir.

2013 yılı sonu, 2014 yılı başında muhaliflerin dış desteği büyük oranda kaybetmesi ve aralarında çarpışmaya başlaması sonucu rejimin ilerlemeye başladığı bir dönem olmuştur. Şam şehir merkezi büyük oranda güvenlik altına alınmış, Hama ve Humus kırsalı büyük oranda muhaliflerden temizlenmiş ve Lazkiye yolu güvence altına alınmıştır. IŞİD, kuzey ve doğudaki bölgelerin çoğunluğunu ele geçirmiştir.

2015 yılında gelindiğinde ise, IŞİD hava bombardımanlarıyla eski gücünden uzak bırakılmış ve muhaliflerin pek çok bölgede işbirliği yapması sebebiyle rejim ilerleyişi durdurulmuştur. Muhalifler Halep kuşatmasını kırmış, İdlip şehir merkezini rejimden almış ve İdlip kırsalını da büyük oranda rejimden temizlemişlerdir. 2015 yılının Eylül ayında Rus hava saldırılarının başlaması ile birlikte muhaliflerin lehine olan güç dengesi aleyhine bozulmaya başlamıştır. 2015 yılı sonunda Rusya, İran ve pek çok Şii milisin Suriye rejimine desteğini artırdığı bir dönem olmuştur. Muhalifler ise Batı'dan aldığı desteği büyük oranda kaybetmişlerdir.

2016 yılında rejim ve müttefikleri Halep kırsalında muhalifler ve IŞİD'den pek çok yerleşim bölgesini geri almış ve Türkmen Dağı'nın büyük bir bölümünü eline geçirmiştir. Bunun üzerine Türkiye ve Suudi Arabistan kara operasyonu ihtimalini görmüş, bu durum İran ve Rusya arasında gerginliğe yol açmıştır. Suriye'nin kuzeydoğu kırsalında YPG'ye, güney kırsalında ise Suriye muhalefetine karşı pek çok bölgeyi kaybetmiştir.

Suriye’de dış güçlerin desteğiyle de yaşanan iç savaşın biteceği ufukta görünmezken, kriz yoğunlaşmış ve mülteci sayısı artarak 21. Yüzyılın en büyük göçünün yaşanmasına sebep olmuştur. Yaşanılan savaştan dolayı ülkesini terk etmek zorunda kalan milyonlarca Suriyeli, Türkiye sınırına dayanmış ve sınır kapılarının açılmasıyla birlikte ülkemize kabul edilmiştir. Bugün yaklaşık 4,5 milyon Suriyeli mülteci konumundadır ve bunun 2,5 milyonu Türkiye’de barınmaktadır.

3. TÜRKİYE’DE GEÇİCİ KORUMA YÖNETMELİĞİ

Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönmeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayan yabancılara sağlanan korumayı ifade etmektedir. Bu bağlamda Türkiye, uluslararası hukuk ve teamül çerçevesinde Suriye uyruklu yabancılara geçici korumanın aşağıda belirtilen 3 temel unsurunu yerine getirerek “geçici koruma” sağlamıştır.

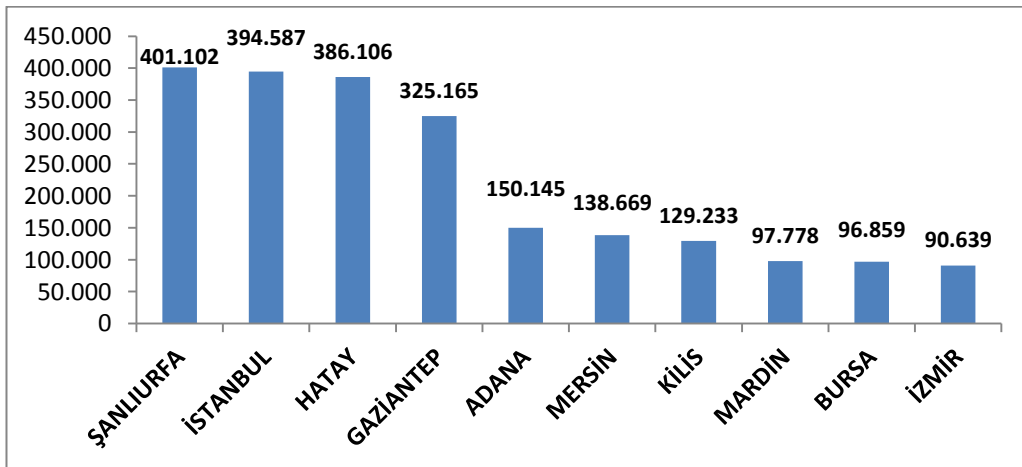
- Açık sınır politikası ile ülke topraklarına koşulsuz kabul
- Geri göndermeme ilkesinin istisnasız uygulanması
- Gelen kişilerin temel ihtiyaçlarının karşılanması

6458 sayılı Kanununun 91. maddesinde Geçici Koruma;

- Ülkesinden yarılmaya zorlanmış,
- Ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen,
- Acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen,

Yabancılara sağlanan korumayı ifade etmektedir.

Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Dağılımı

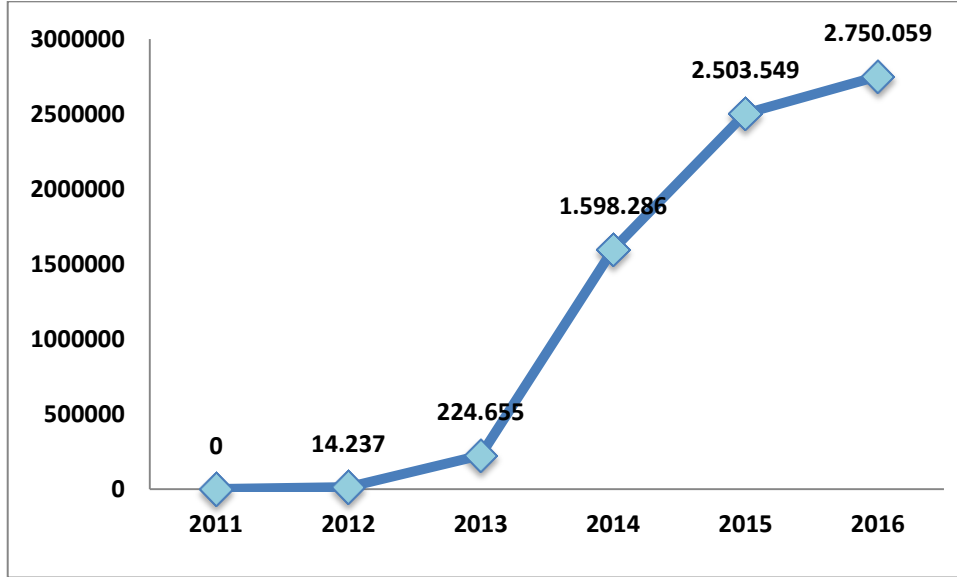

Kaynak: www.goc.gov.tr

Geçici koruma kapsamında en fazla Suriyelinin bulunduğu şehirler sıralamasında, ilk üçte 401.102 kişi ile Şanlıurfa, 394.587 kişi ile İstanbul ve 386.106 kişi ile Hatay yer almaktadır. Konya ise bu listede 67.988 Suriyeli sayısı ile 12. sırada yer almaktadır.

Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler

Kaynak: www.goc.gov.tr

Yıllara göre geçici koruma kapsamında bulunan Suriyelilerin sayısına bakıldığında 2012 yılında 14.237 Suriyeli sayısı 2013 yılında %1477 artışla 224.655 kişiye yükselmiştir. Bu rakam 2014 yılına gelindiğinde %611 artış göstererek 1.598.286 kişi olarak kayıtlara geçmiştir. Bir sonraki yılın artış oranı % 56,6 olarak gerçekleşerek geçici koruma kapsamında bulunan Suriyeli sayısı 2.503.549'a yükselmiştir. 2015 yılından 2016 yılının Nisan ayına kadar 246.510 Suriyeli geçici koruma kapsamına girmiş sayı 2.750.059'a yükselmiştir.

4. AVRUPA BİRLİĞİNİN MÜLTECİLER KONUSUNDAKİ TUTUMU

Avrupa Birliği, (AB) Avrupa'ya giden göçmen sayısının fazla olması sebebiyle ciddi anlamda endişe yaşamaktadır. Ancak rakamsal olarak bakıldığında, bir milyon kişi AB nüfusunun yüzde 0,2'sinden azına denk gelmektedir. Ancak AB nüfusunun yedide biri kadar bir nüfusa sahip olan Türkiye'de hali hazırda 2,7 milyon Suriyeli mülteci bulunmaktadır.

Lübnan'da hâlihazırda ülke nüfusunun 20'sine tekabül eden şekilde 1,3 milyon Suriyeli mülteci yaşamaktadır. Bu da Avrupa'nın aynı oranda mülteciye ev sahipliği rolü üstlenmesi halinde, kabul etmesi gereken mülteci sayısının 100 milyon olması gerektiği anlamına gelmektedir. Pakistan ve İran'ın her birinin sınırları içerisinde de 1'er milyondan fazla mülteci bulunmaktadır.

5. yılını geride bırakan Suriye iç savaşında hiç şüphesiz ki Türkiye adını altın harflerle yazdırırken her fırsatta medeniyet dersi veren Avrupa, kendi medeniyetlerini de bu süreçte gözler önüne sermiş olmaktadır. Bu süreçte yaşanan insanlık dışı olaylar ve ortaya çıkan dramlarda tarihte yerlerini almışlardır.

Suriyeli mültecilerin AB ülkelerinin sınırına dayanmasının ardından AB, Türkiye ile anlaşarak mülteci sıkıntısını çözme yoluna gitmiştir. AB'nin yaptığı anlaşmaya göre Türkiye mültecileri topraklarında misafir edecek, batıda cüzi bir miktar ödeme yaparak üstüne düşen sorumluluktan kaçınacak hem de mülteciler arasından seçmece usulü ile zeki, çalışkan ve eğitilmiş olanları alarak istihdam edecektir.

5. TÜRKİYE – AB GERİ KABUL ANLAŞMASI

Başta AB üyesi Yunanistan'a yaşanan göçler karşısında yok sayılmayacak bir hal alan mülteci krizi sonrasında AB, Türkiye ile işbirliği yapmak durumunda kalmıştır. Almanya'nın başını çektiği AB ile Türkiye arasında süren mülteci müzakerelerinin temelini, AB'nin Türkiye'ye 3+3 Milyar Euro mali destek sağlaması, Geri Kabul Anlaşması çerçevesinde yasadışı yollardan AB'ye giden Suriyelilerin ve diğer uyruklu göçmenlerin Türkiye'ye iadesi ve Avrupa sınırına dayanmış olan Suriyelilerin Türkiye'de kalması oluşturmaktadır.

20 Mart 2016 tarihinde yürürlüğe giren anlaşmaya göre Yunanistan'da bulunan yasadışı göçmenler 4 Nisan tarihinden itibaren Türkiye'ye geri gönderilmeye başlanılmıştır.

Gerçekleştirilen Türkiye- AB Anlaşmasının Maddeleri şunlardır:

- 20 Mart 2016 tarihi itibarıyla Türkiye'den Yunan adalarına geçen tüm yeni düzensiz göçmenler Türkiye'ye iade edilecek. İade işlemi, AB hukukuna ve uluslararası hukuka tam olarak uygun şekilde gerçekleştirilecek; hiçbir surette toplu sınır dışı etme işlemi olmayacak.
- Korunmaya muhtaç gruplara yönelik Birleşmiş Milletler Kriterleri dikkate alınmak suretiyle, Yunan adalarından Türkiye'ye iade edilen her bir Suriyeli için, Türkiye'den bir diğer Suriyeli AB'ye yerleştirilecek. BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin yanı sıra Komisyonun, AB ajanslarının ve diğer üye devletlerin desteği ile geri dönüşlerin başladığı ilk günden itibaren bu ilkenin uygulamasının sağlanmasına yönelik bir mekanizma tesis edilecek. Daha önce düzensiz bir şekilde AB'ye girmemiş ya da girmeye teşebbüs etmemiş göçmenlere öncelik verilecek.
- Türkiye, Türkiye'den AB'ye yasadışı göçe yönelik yeni deniz ve kara güzergahlarını önlemek için gerekli her türlü tedbiri alacak ve bu amaç doğrultusunda AB'nin yanı sıra komşu devletlerle de işbirliği yapacak.

- Türkiye ve AB arasındaki düzensiz geçişler sona erdiğinde ya da en azından büyük ölçüde ve sürdürülebilir şekilde azaltıldığında Gönüllü İnsani Kabul Planı uygulamaya koyulacak. Ab üye devletleri bu plana gönüllülük esasında katkıda bulunacak.
- Tüm beklentilerin karşılanması kaydıyla, en geç Haziran 2016 sonuna kadar Türk vatandaşlarına yönelik vize gerekliliklerinin kaldırılması amacıyla, Avize Serbestisi Yol Haritasının katılan tüm üye devletler bakımından yerine getirilmesine hız verilecek.
- AB, Türkiye ile yakın işbirliği içerisinde, Türkiye için Sığınmacı Mali İmkânı kapsamında başlangıç olarak tahsis edilen 3 milyar euronun ödenmesini hızlandıracak ve Mart ayı sonundan önce, Türkiye'nin sağlayacağı hızlı bildirimler ile tespit edilecek geçici koruma altındaki kişilere yönelik daha çok sayıda projenin finansmanını sağlayacak.
- AB ve AB'ye üye devletler, özellikle Türkiye sınırına yakın belirli alanlarda Suriye içindeki insani koşulların iyileştirilmesine yönelik olarak ve yerel nüfusunun ve mültecilerin daha güvenli olacak alanlarda yaşamasını sağlamak üzere Türkiye ile her türlü ortak çabayı gösterecek.

6. SONUÇ

Yapılan anlaşmayla ilgili tartışmalar devam etmektedir. Birleşmiş Milletler yardım daireleri, AB-Türkiye arasındaki mülteci anlaşmasının binlerce Suriyeli ve Iraklı'nın haklarını garanti altına alınmadığı söylenmektedir. Anlaşmaya göre AB, geri çevrilen mülteci sayısı kadar Türkiye'de kayıtlı Suriyeliyi kabul edecek olması, sayı 72 bini aştığında anlaşmanın askıya alınması, AB'nin kabul edeceği Suriyeliler arasında, daha önce yasa dışı yollardan sınırı geçmeye teşebbüs etmemiş olanlara öncelik tanınacak olması insan hakları dernekleri dâhil birçok kesim bu maddelerin uluslararası hukuka aykırılığını savunmaktadır. Yapılan anlaşmanın uzun vadede ne kadar işe yarayacağı ve AB'nin vaat etmiş olduğu kriterleri zamanında yerine getirip getirmeyeceğini zaman gösterecektir.

7. KAYNAKÇA

- https://tr.wikipedia.org/wiki/Suriye_%C4%B0%C3%A7_Sava%C5%9F%C4%B1
- http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/26781/multeci_krizi_ve_avrupa_birligi
- <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/tsadergisi/article/view/5000146799/5000133962>
- <http://www.unhcr.org/turkey/home.php?content=648>
- <http://www.goc.gov.tr/files/files/Gi%C3%A7ici%20Koruma%20Y%C3%B6netmeli%C4%9Finin%20Getirdikleri.pdf>
- <http://www.aljazeera.com.tr/gorus/ab-turkiye-multeci-anlasmasinin-karanlik-yuzu>
- <http://tr.euronews.com/2016/03/24/ab-turkiye-multeci-krizi-anlasmasi-yururlukte/>